

Képzeltbeli interjú Krúdy Gyulával

— *Apjáról valahol azt írta, hogy gyermekkorában, de később a tágabb szemhatárú férfikorban sem találkozott olyan férfival, mint amilyen ő volt. Milyennek látta, ismerte az apját?*

— Bizonyára mások is emlékeznek még rajtam kívül, a pesti és vidéki társaságokban egyenes természetű, mindig a legutolsó gentlemandivat szerint öltözködő alakjára (bár foglalkozására nézve nyíregyházi köz- és váltóüggyvéd volt), gavalléros passzióira és kimondhatatlan komolyságára. Én nevetni nemigen hallottam őt; mosolyogni is sokkal ritkábban mint bárkit... „Otthonülő” ember volt és csak kivételesen maradt el éjszakára hazulról... Jellemzé-ére elmondhatom még, hogy a családi életben olyan forma rendszert tartott, mint Keleten az urak...

Megrázkódtató fordulat volt életemben atyám halála. Az esztendő utolsó napján. Szilveszter éjszakáján halt meg. Nem jött át a huszadik századba, holott minden élelfelfogásával, gondolatával modern úriember volt, ahogyan az úriembert háború előtt Magyarországon elgondoltuk. Betegsége alatt sem változott természetében. Hallgatag, tartózkodó, igen előkelő volt kálvária éveiben is, bár okos ember módjára alig érintkezett valakivel, régi ismerősei közül, betegségében. Azt hiszem, hogy leginkább a szegényérzet volt a legerősebb benne, midőn napról napra romlandóbb testi egészségében senkit sem akart látni azok közül, akik őt ifjan, délecegen, férfitompájában ismerték.

— *De térjünk anyjára! Valóban olyan szép volt, napsugaras és szívélyesen csöndes?*

— Anyám szegény porleány volt. De a legszebb nő, akit valaha láttam. Hollófeke haja volt, igen fehér arca és könnyes barna szeme. A lényéből csodálatos melegség áradott. Napsugár és humor jött vele, bár mindig csöndes és kevés szavú volt. Én tizenöt esztendőskorában voltam a szíve alatt, és a kőműveséknél dolgoztam, miután a szolgálatból — nagyanyám házából — ki kellett lépnie (Ezt ma így mondják: valójában pedig az igazság: elkergették a kis cselédet). De atyám nagylelkűsége — valamint anyám csodálatos szépsége — nem sokáig engedte, hogy a tizenöt esztendőskorú jövendőbeli anya annak a háznak tégláit hordja, amely házat akkor nagyanyám a maga részére építtet. Anyám csupán azért vállalta a nehéz munkát a kőműveséknél, hogy néha-néha láthassa az atyámot, aki a házépítésre felügyelt. Későbbekben, midőn lakkcsizmas, kacsafarkhajú és rézgombos fiúcska voltam: mindig megdobbant a szívem, midőn épülő házak mellett elhaladtam. A keskeny, lábnyi szélességű deszkakon, hidakon, meredek lejtőkön cipelték a házépítő lányok a köveket, téglákat, a maltort keverték. Így járt a magasban, szíve alatt velem egykor az édesanyám...

— *Szerelmeinek egyike Budapest volt, amelyről a korabeli utazási könyvek azt írják, hogy gyönyörű ifjú hajadon a vén Duna partjain és tavasszal ibolyaszaga van a városnak, mint a pesti korzó hölgyeinek, köztük Sneider Fáninak. Hogy is volt találkozása a fővárossal és Fánival?*

— Mily vén város volt akkor Budapest! Sneider kisasszony volt benne a legszebb hölgy. Az egykori Kárlap utcában lakott és reggeltől estig a tükörben nézegette magát. Olyan szőke haja volt, mint a borbélyműhely ablakában nárizsi viaszfigurának, a fehér és piros, és a szeme olyan kék, mint

Bécs alatt a Duna. Első kedvesem, szerelmem, nagyvilági ismerősöm, pártfogóm és nevelőnőm volt Sneider kisasszony... Mindig orgonaszaga volt a ruhájának, naplót írt és bő virágos szoknyában ment vasárnap a templomba. Mindig friss és üde volt az arca, aprókat lépett, legyező volt a kezében, gyönyörűeket sóhajtott és azt a rövid negyedórás-kát, amely a petróleumlámpás felgyújtásának idejét a délutánban a nappaltól át-hídalta, éppen úgy csokolózással és kézfogással, halk esküvésekkel és a kis fejnek a férfival való elhelyezésével töltötte, mint a múlt század elején minden valamirevaló kisasszony, aki Himfyt vagy Byront olvasta... Mily csöndes és öreg volt ez a város akkor! (A század elején). A plakátokat betiltotta a rendőrség, ha dekoltált színházi hőlygyet ábrázolt, a csirkefogók és a színészek tarka nadrágban jártak, a nőnöveldék és elemi iskolák szézesztendős házakban voltak elhelyezve, ahol a víz befolyt a tetőn, és az utcákon nem lehetett közlekedni, mert mindig köveztek — s évekig ezen csodálkoztam leginkább... Kár, hogy e gyönyörű városban, ahol télen is gyakran ragyog tavasz napja a paloták felett, a csinos emberek és a legszebb nők városában — az asszonyok szemében napkeleti, sűrű éjszaka tündöklik, még ruházatukból francia ízlés parfümje árad, a férfiak elszántak, de kissé darabosak, mint akik nemrégben mosták le az aranyásás sarát kezükről — a szívek és elmék finomodása hátrányban maradt a csengő üllők munkájában. A szívek itt oly szomorúak!...

— *Utóljára csak egy rövidke kérdés: mit sajnál a tegnapi életéből?*

— Sajnáljam tán az ékszereket, amelyek másoké

voltak?... Mit sajnáljak a tegnapi kincseiből, amelyet bárgyú boltos a kirakatába helyezett, amikor az éhségtől szinte hallhatóan csikorogott az emberek nyomra; bolond asszonyféle az ujjára húzotta, hogy a férfiak kézcsokját kiérdemlje... Mit sajnáljak a diadémokon, az aranyláncokon, amelyekért erényt adtak el a nők, és amelyeket büszkén viseltek, holott dugdosni kellett volna árukat?... Sajnáljam tán a palotákat, a kerteket, a kastélyokat, amelyek mellett idegenül elhaladtam. Oh, nem panaszkodhatom a paloták gögijére, hisz észre sem vették őket az vándorlegényt. Mit sajnáljak a kastélyokon, amelyekben szegény, mindennapi életünknek előkelő idegenjei laktak, akiknek legfeljebb hideg, lesújtó arcát láthattuk egy másodpercére, de könnyüket vagy mosolyukat soha? És miért búsulnék az egész elmerült világ után, amelynek fogatairól sár freccsent a kabá-

tomra, páholyaiból elutasítóan fénylett a fülbevaló és a szem, magasan repülő paradicsomadarai legfeljebb a kalapomat szeméztették be... Miért sajnálnám ennek a régi világnak: színházat — amelybe nem tudtam megvetés nélkül belépni; mozi-ját — amely elkésérett a pesti utcán, mint egy ocsmány átok; irodalmát amely oly közönséges és izléstelen volt, hogy lejjebb már nem csúszhatott; korzóját, szalonját, hitvány mulatságát és társaságos életét, amelyben a legordinárebb emberek éltek, mulatoztak, nyüzsgöttek, hivalkodtak, szoknyát és tekintélyt emeltek... Miért sajnálnám a tegnapi Pestet a zsebmetesző, sajtuszagú ocsmány Pestet, minden érdemes fiához perfid, bűneiben a kivégzésre mérett, régi Magyarországot, amikor csak amolyan mostohagyermek voltam itt?

Nekem, nekünk ma már a legédesebb „író-gyermekünk” egyike. **ZÁGONI**